

INDUSTRIA APĂRĂRII

Industria UE a apărării este caracterizată de componente economice și tehnologice care sunt factori semnificativi pentru competitivitatea industrială a Europei. Agenția Europeană de Apărare sprijină statele membre în îmbunătățirea capacităților lor de apărare și contribuie la dezvoltarea industriei lor de apărare. Sectorul a decis recent să abordeze unele dintre principalele sale probleme, printre care fragmentarea pieței și nivelurile scăzute de cheltuieli, prin consolidarea achizițiilor publice comune și prin creșterea cheltuielilor în domeniul apărării.

TEMEI JURIDIC

Acțiunea UE în acest sector trebuie întemeiată pe articolul 352 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE). Articolul 173 din TFUE oferă un temei juridic pentru politica industrială a UE, în timp ce progresele înregistrate în vederea aplicării normelor pieței interne pe piața echipamentelor de apărare au fost limitate de articolul 346 alineatul (1) din TFUE, care stipulează că „orice stat membru poate lua măsurile pe care le consideră necesare pentru protecția intereselor esențiale ale siguranței sale și care se referă la producția sau comerțul cu armament, muniție și material de război”.

OBIECTIVE

Industria apărării a fost importantă pentru UE datorită aspectelor sale de politică tehnologică și economică. Competitivitatea industriei europene a apărării este esențială pentru credibilitatea politicii de securitate și apărare comune (PSAC). Este important ca statele membre să coopereze pentru a pune capăt politicilor și practicilor care împiedică întreprinderile europene active în domeniul apărării să colaboreze într-o manieră mai eficientă.

REALIZĂRI

Ca toate celelalte activități industriale, industria UE a apărării trebuie să asigure un nivel sporit de eficiență pentru a oferi clienților săi un raport calitate-preț optim și a proteja, în același timp, interesele acționarilor săi.

A. Context

1. Politica de cercetare și dezvoltare

Finanțarea de către UE a activităților de cercetare vizează în principal obiective civile. Cu toate acestea, unele dintre domeniile tehnologice abordate, de exemplu materiale sau tehnologii ale informației și comunicațiilor, pot contribui la îmbunătățirea bazei tehnologice în materie de apărare și a competitivității industriei. Prin urmare, nevoile industriei apărării ar trebui, pe cât posibil, să se reflecte la nivelul punerii în aplicare a politicii de cercetare a UE. În cadrul reuniunii sale din decembrie 2013, Consiliul European a invitat statele membre să mărească investițiile în programele de cercetare bazate pe cooperare și, de asemenea, a invitat Comisia ca, împreună cu Agenția

Europeană de Apărare (AEA), să elaboreze propuneri pentru a stimula în continuare cercetarea cu dublă utilizare (civilă și militară). În 2015, statele membre au decis să treacă de la cercetarea axată exclusiv pe utilizarea civilă și dubla utilizare la un singur program european de cercetare în domeniul apărării.

2. Exporturile

În 2008, Consiliul a adoptat [Poziția comună 2008/944/PESC](#) (PC) de definire a normelor comune care reglementează controlul exporturilor de tehnologie și echipament militar. Cu această PC, UE este singura organizație regională care a încheiat un acord obligatoriu din punct de vedere juridic privind exportul de arme convenționale. Obiectivul său era de a îmbunătăți convergența politicilor de control al exporturilor de arme ale statelor membre, exporturile de arme rămânând, în ultimă instanță, o chestiune de competență națională. Sistemul UE de control al exporturilor este reglementat prin [Regulamentul \(CE\) nr. 428/2009](#), care prevede norme de control comun la nivelul UE și o listă comună la nivelul UE a produselor cu dublă utilizare și coordonarea și cooperarea pentru a sprijini punerea în aplicare coerentă și asigurarea consecventă a respectării legislației pe teritoriul UE. În septembrie 2016, Comisia a adoptat o propunere de modernizare a Regulamentului (CE) nr. 428/2009 existent și de înăsprire a controalelor asupra exporturilor de produse cu dublă utilizare.

B. Politica privind industria europeană a apărării

1. Către o piață europeană a echipamentelor de apărare

În septembrie 2004, Comisia a prezentat o Carte verde privind achizițiile publice în domeniul apărării ([COM\(2004\)0608](#)), care are obiectivul de a contribui la „crearea progresivă a unei piețe europene a echipamentelor de apărare” între statele membre. Cartea verde a făcut parte din strategia din 2003 „Către o politică a Uniunii Europene în domeniul echipamentelor de apărare”. Obiectivul a fost utilizarea mai eficientă a resurselor din sectorul apărării și sporirea competitivității acestui sector în Europa, contribuind în egală măsură la îmbunătățirile care pot fi aduse echipamentelor militare în contextul politicii europene de securitate și apărare.

În 2007, statele membre au convenit să consolideze dezvoltarea unei baze industriale și tehnologice de apărare europeană, cu ajutorul unei strategii specifice. În iulie 2006 a fost lansat Regimul interguvernamental de încurajare a concurenței pe piața europeană a echipamentelor de apărare. Acest regim interguvernamental voluntar funcționează pe baza unui [Cod de conduită privind achizițiile publice în domeniul apărării](#) din noiembrie 2005, sprijinit de un sistem de informare și monitorizare menit să asigure transparența și responsabilitatea între statele membre. Un alt element important îl reprezintă [Codul celor mai bune practici în lanțul de aprovizionare](#) din mai 2005.

Standardizarea echipamentelor de apărare este importantă pentru integrarea piețelor naționale. S-au făcut pași prin lansarea, în 2012, a unui portal al sistemului de referință european al standardelor în apărare (EDSTAR). EDSTAR a fost creat în urma înființării unui Sistem european de informații cu privire la standardele din sectorul apărării (EDSIS), un portal pentru standardizarea pe scară largă a materialelor de apărare europene, care urmărește publicarea de informații cu privire la standardele

materialelor ce urmează să fie elaborate sau care urmează să facă obiectul unor modificări substanțiale.

În iulie 2013, Comisia a adoptat o comunicare ce cuprinde un plan de acțiune pentru sporirea eficienței și a competitivității industriei europene a apărării ([COM\(2013\)0542](#)). Comunicarea a anunțat instituirea unui mecanism de monitorizare a pieței pentru achizițiile publice în domeniul apărării.

2. Achizițiile în domeniul apărării și transferurile de produse din domeniul apărării în interiorul UE

Prin intermediul [Directivei 2009/43/CE](#) privind transferurile de produse din domeniul apărării în interiorul UE și al [Directivei 2009/81/CE](#) privind achizițiile în domeniile apărării și securității, UE a elaborat orientări pertinente în vederea stabilirii unui cadru al UE în acest domeniu.

Directiva 2009/43/CE a simplificat și a armonizat condițiile și procedurile aplicabile transferurilor de astfel de produse pe întreg teritoriul UE. Aceasta a creat un sistem uniform și transparent de licențe (generale, globale și individuale) și a permis întreprinderilor considerate demne de încredere să efectueze transferuri în baza licențelor generale. Intenția a fost ca licențele individuale să devină o excepție și să fie limitate la cazuri bine întemeiate.

Directiva 2009/81/CE a introdus reguli pentru achizițiile publice din domeniul apărării, care erau menite să faciliteze accesul întreprinderilor active în domeniul apărării pe piețele de apărare ale altor state membre. Această directivă prevede o procedură negociată precedată de o publicare ca procedură standard, permițând un nivel mai mare de flexibilitate și cuprinzând norme specifice privind securitatea informațiilor sensibile, clauze referitoare la siguranța aprovizionării și reguli specifice privind subcontractarea. Totuși, statele membre pot face derogări pentru contractele în domeniul apărării și securității în cazul în care o astfel de măsură este necesară pentru protejarea propriilor interese de securitate esențiale (articolul 346 din TFUE).

În iunie 2021, UE a lansat o analiză a viitorului securității și apărării europene. Acest proces a condus la crearea Busolei strategice, un document de politică care stabilește strategia de securitate și apărare a UE pentru următorii 5-10 ani.

Invadarea Ucrainei de către Rusia a avut implicații semnificative pentru apărarea europeană. În februarie 2022, Comisia a publicat o [foaie de parcurs privind tehnologiile critice pentru securitate și apărare \(COM\(2022\)0061\)](#). În martie 2022, Consiliul a revizuit în mod semnificativ Busola strategică pentru a ține seama de destabilizarea ordinii europene în materie de securitate și de schimbarea ulterioară a poziției, a ambiției și a instrumentelor UE în domeniul apărării. (A se vedea [5.1.2](#))

Comisia a publicat, în iulie 2022, o propunere de regulament de instituire a Actului privind consolidarea industriei europene de apărare prin achiziții publice în comun (EDIRPA) ([COM\(2022\)0349](#)). Acesta este un instrument financiar pe termen scurt pentru a stimula, pentru prima dată, achizițiile publice în comun în domeniul apărării între statele membre.

3. Agenția Europeană de Apărare

Agenția Europeană de Apărare (AEA) a fost înființată în iulie 2004 în cadrul unei acțiuni comune a Consiliului de Miniștri pentru a dezvolta capacitățile de apărare, a

promova și a consolida cooperarea europeană în domeniul armamentului, a consolida baza industrială și tehnologică de apărare europeană, a crea o piață europeană a echipamentelor de apărare competitivă la nivel internațional și a spori eficacitatea cercetării și tehnologiei europene în domeniul apărării. Acțiunea comună din 2004 a fost înlocuită mai întâi de o decizie a Consiliului în iulie 2011 și apoi revizuită în octombrie 2015 prin [Decizia \(PESC\) 2015/1835 a Consiliului](#) de definire a statutului, sediului și regulamentului de funcționare ale Agenției Europene de Apărare.

4. Programul european de cercetare în domeniul apărării

În ciuda eforturilor de a crea un cadru comun pentru politica europeană de apărare, începând din 2006 cercetarea europeană în domeniul apărării în ansamblu s-a redus în mod semnificativ. În 2015, statele membre au convenit să treacă treptat de la cercetarea axată exclusiv pe utilizarea civilă și dublă în cadrul programului Orizont 2020 la un program european specific de cercetare în domeniul apărării, finanțat din bugetul UE începând cu 2021, ca parte a Fondului european de apărare (FEA).

În noiembrie 2016, Comisia a publicat [Planul de acțiune european în domeniul apărării \(COM\(2016\)0950\)](#), în care a propus instituirea FEA și alte acțiuni menite să îmbunătățească eficiența cheltuielilor statelor membre pentru capacitățile de apărare comune și să promoveze o bază industrială competitivă și inovatoare. FEA a fost anticipat de [Acțiunea pregătitoare privind cercetarea în domeniul apărării \(PADR\)](#), cu un buget de 90 de milioane EUR pentru perioada 2017–2019, și de Programul european de dezvoltare industrială în domeniul apărării (EDIDP), cu un buget de 500 de milioane EUR pentru perioada 2019–2020. FEA a devenit operațional la 1 ianuarie 2021, cu un buget total convenit de aproape 8 miliarde EUR pentru perioada 2021–2027 ([Regulamentul \(UE\) 2021/697](#)).

5. Strategia privind industria europeană de apărare

Prima [strategie privind industria europeană de apărare](#) (EDIS) a fost prezentată la 5 martie 2024 cu scopul de a crește cheltuielile pentru apărare, a îmbunătăți achizițiile publice comune, a oferi predictibilitate industriei de apărare și de a spori interoperabilitatea dintre forțele armate ale Europei, consolidând astfel cooperarea cu industria ucraineană de apărare. Propunerea legislativă de regulament de instituire a unui [program privind industria europeană de apărare](#) (EDIP) și a unui cadru de măsuri pentru a asigura disponibilitatea și furnizarea la timp a produselor din domeniul apărării reprezintă un pas crucial în realizarea acestei strategii. EDIP ar trebui să mobilizeze 1,5 miliarde EUR din bugetul UE în perioada 2025–2027 pentru a spori în continuare competitivitatea bazei industriale și tehnologice a apărării Uniunii.

ROLUL PARLAMENTULUI EUROPEAN

În [rezoluția](#) sa din 10 aprilie 2002, Parlamentul a solicitat crearea unei agenții europene pentru armament și standardizarea în domeniul apărării. [Rezoluția](#) sa din 17 noiembrie 2005 referitoare la Cartea verde privind achizițiile publice în domeniul apărării a încurajat eforturile Comisiei de a contribui la crearea treptată a unei piețe europene a echipamentelor de apărare.

În [rezoluția](#) sa din 22 noiembrie 2012 referitoare la punerea în aplicare a PSAC, Parlamentul a insistat asupra faptului că consolidarea capacităților europene ar trebui să ducă și la consolidarea bazei industriale și tehnologice a industriei europene a apărării.

În [rezoluția](#) sa din 21 noiembrie 2013 referitoare la baza industrială și tehnologică de apărare europeană, Parlamentul a solicitat consolidarea cooperării industriale europene și a subliniat necesitatea sprijinirii misiunilor PSAC prin cercetare și dezvoltare la nivel european prin intermediul programului de cercetare Orizont 2020.

În două rezoluții adoptate în [mai 2015](#) și în [aprilie 2016](#), Parlamentul a solicitat o politică externă și de securitate europeană eficace și ambițioasă și a îndemnat statele membre să definească obiective de politică pe baza intereselor comune. În [rezoluția](#) sa din 22 noiembrie 2016, Parlamentul a propus lansarea urgentă a unei uniuni europene a apărării.

În [rezoluția](#) sa din 25 martie 2021 referitoare la achizițiile publice în domeniul apărării și securității și transferul de produse din domeniul apărării, Parlamentul a invitat Comisia să îmbunătățească accesul IMM-urilor la finanțare. De asemenea, a invitat statele membre să consolideze achizițiile în domeniul apărării în interiorul UE și cooperarea pentru cercetare și dezvoltare și să stimuleze interoperabilitatea între forțele lor armate.

În [rezoluția](#) sa din 1 martie 2022 referitoare la agresiunea Rusiei împotriva Ucrainei, Parlamentul a solicitat contribuții sporite la consolidarea capacităților de apărare ale Ucrainei. Statelor membre li s-a solicitat să accelereze furnizarea de arme defensive Ucrainei ca răspuns la nevoi clar identificate.

În septembrie 2023, Parlamentul a adoptat o [poziție](#) referitoare la propunerea de regulament privind EDIRPA. Colegiuitorii au convenit, printre altele, că instrumentul se va încheia în decembrie 2025 și nu în 2024 și va avea un buget de 300 milioane EUR.

În [rezoluția](#) sa din 9 mai 2023 referitoare la tehnologiile critice pentru securitate și apărare, Parlamentul a salutat înființarea de către Comisie a unui observator al tehnologiilor critice și a subliniat că trebuie redusă dependența în ceea ce privește aprovizionarea cu materii critice, trebuie stimulate investițiile în inovare și dezvoltare, trebuie acordată prioritate proiectelor comune finanțate și cofinanțate de UE și trebuie majorată finanțarea.

Pentru informații suplimentare pe acest subiect consultați site-ul web al [Comisiei pentru industrie, cercetare și energie](#).

Corinne Cordina
04/2024